

TEMA 1. Postojanje Boga

Sažeci kršćanske vjere. Možemo li postojanje Boga shvatiti samo razumom? Postoji nekoliko glavnih putova za shvaćanje postojanja Boga? Mogu li savjest i ljudska sloboda biti putovi osobnom Bogu koji nas voli? Ovo su neka pitanja o kojima se raspravlja u ovom sažetku katoličkog učenja.

31.12.2012.

Ostale teme

1. Religijske dimenzije čovječanstva

Od samog početka, povijest čovječanstva u sebi sadrži vjersku dimenziju. Razni oblici vjere, nakon što su pročišćene od praznovjerja koje dolazi iz neznanja i grijeha, pokazuju da ljudska osoba ima prirodno uvjerenje da je Bog koji stvara sve stvari i o kojima ovisi čitavi svijet i naša osobna egzistencija. Politeizam – vjerovanje u više bogova – često se pojavljuje u povijesti čovječanstva, ali najdublje ljudsko religiozno iskustvo i filozofske mudrosti su tražili konačno opravdanje za svijet i ljudski život u jednom i jedinstvenom Bogu. Taj Bog stvara sve što postoji i on je ispunjenje naše težnje za srećom (usp. Katekizam Katoličke Crkve [KKC] 28). [1]

Unatoč velikim raznolikostima koje vidimo između umjetnosti, filozofije i

književnosti različitih kultura, sve kulture dolaze zajedno u njihovom shvaćanju Boga i na središnjim temama ljudske egzistencije: životu i smrti, dobra i zla, našeg krajnjeg cilja i značenju svih stvari. [2] Od tih manifestacija ljudskog duha, koji su prisutni kroz povijest, možemo reći da pozivanje na Boga pripada ljudskoj kulturi i predstavlja bitnu dimenziju društva i čovjeka. Dakle, vjerska sloboda je prvo ljudsko pravo, a traganje za Bogom je prva ljudska dužnost. Sva su ljudska bića „ponukana prirodom i vezana uz moralnu obvezu... da se pridržavaju istine, nakon što je spoznaju, i da cijeli svoj život prilagode zahtjevima istine“. [3] Nijekanje Boga i namjere da ga se isključe iz kulture, društva i političkog života su relativno nova pojava, ograničena na nekim dijelovima Zapadnog svijeta. Činjenica da neka velika religijska i egzistencijalna pitanja ostaju nepromijenjena tijekom vremena [4]

odbacuju ideju da religija pripada „infantilnoj“ fazi ljudske povijesti, osuđenima na nestajanje s napretkom znanosti.

Kršćanstvo se zauzima za sve što je dobro u potrazi za Bogom i za njegovo slavljenje kroz religijsku povijest čovječanstva. Štoviše, kršćanstvo daje povijesti pravo značenje: put koji vodi do jednoga i pravoga Boga, koji se objavio u povijesti spasenja Izraelcima, i koji je došao među nas tako što je postao čovjekom u Isusu Kristu, Utjelovljenoj Riječi. [5]

2. Od materijalnih stvorenih bića k Bogu: kozmološki dokaz

Ljudski intelekt može spoznati postojanje Boga, približavajući mu se putovima koji započinju stvaranjem svijeta. Postoje dva osnovna smjera, jedan koji prolazi kroz materijalna stvorenja i drugi koji prolazi kroz čovjeka. Ove staze ili putove k Bogu

razvili su osobito kršćanski autori, ali oni su također bili od utjecajem učenja mnogih filozofa i mislioca u različito vrijeme i različitim kulturama.

Ovi putovi koji dovode do postojanja Boga nazivaju se „dokazi“, ali ne u smislu da su matematika ili prirodne znanosti skovale taj pojam. Umjesto toga, one se nazivaju dokazima jer konvergiraju i potvrđuju filozofske argumente koje osoba razumije u većoj ili manjoj mjeri, ovisno o svojoj specifičnoj formaciji. (usp. KKC 31). Jasno je da se ti dokazi ne mogu razumjeti na isti način kao dokazi koji koriste eksperimentalne znanosti, polazeći od činjenice da Bog nije objekt našeg empirijskog smisla znanja.

Ovisno o pojedinom filozofskom pristupu koji se koristi, svaki put do postojanja Boga vodi nas da otkrijemo samo jedan određeni

aspekt ili dimenziju apsolutne stvarnosti da je uistinu Bog. „Polazeći od gibanja i nastajanja, iz kontingencije, iz reda i ljepote svijeta, može se spoznati Boga kao izvor i svrhu svemiru“ (KKC 32). Bogatstvo i nesumjerljivost Boga su takve da ne može niti jedan od tih načina sam po sebi postići potpunu sliku o Bogu. Svaki dopire do određenog aspekta: njegovo postojanje, inteligencija, njegova providnost, itd.

Među takozvane kozmološke putove, jedan od najpoznatijih su „pet putova“ Svetog Tome Akvinskog, koji su zajedno okupili filozofska razmišljanja mislilaca koji su mu prethodili. Kako bi razumjeli te putove, jedan nas mora upoznati s pojedinim elementima metafizike. [6] Prva dva puta temeljena su na ideji uzročnih lanaca koji promatramo u prirodi (promatrano u kretanju iz mogućnosti u stanje

zbiljnosti i u pokretu od djelatnog uzroka k djelovanju). Takvi uzročni lanci ne mogu ići u beskraj, ali nužno je doći do iskonskog začetnika gibanja i uzroka. Treći put počinje s promatranjem kontingencije i ograničenja prirodnih bića i ide prema zaključku da njihov uzrok mora biti Biće, budući da je bezuvjetan i nužan. Četvrti put se fokusira na stupnjevima sudjelovanja savršenstva koje možemo naći, koje nalazimo u stvarima i doseže postojanje jednog beskrajnog izvora svih tih konačnih savršenosti. Peti put promatra red i konačnu prisutnost u svijetu, što je posljedica stabilnosti svojih zakona te odlazi do shvaćanja inteligencije koja upravlja svim stvarima i njihov je konačan uzrok.

Sve do naših dana autori su utvrđeni ovim i drugim sličnim putovima u različitim uvjetima i oblicima. Stoga ovi načini su novi i u našem

vremenu. Da bismo razumjeli te dokaze, kako god, osoba mora početi sa znanjem o stvari koja je temeljena na realizmu, ali također i odbaciti bilo koji znanstveni redukcionizam koji smanjuje naše znanje o stvarnosti u nalaženju empirijskih znanosti (i tako izbjeći ontološki redukcionizam kao dobro); nego moramo utvrditi da ljudska misao može proizaći iz vidljivih učinaka u nevidljive uzroke, kao što je potvrđeno metafizičkim razmišljanjem.

Također možemo doći do spoznaje o Bogu kroz zdravi razum, to jest, kroz spontano filozofsko znanje koje je svojstveno svakom ljudskom biću, a proizlazi iz običnog ljudskog iskustva: naše čuđenje ljepoti i prirodnom poretku, naša zahvalnost za dar života, naše razumijevanje za temelj dobrote stvari i razlog za ljubav. Ova vrsta znanja je također važna za shvaćanje teme koju

pružaju filozofski dokazi za postojanje Boga. Sveti Toma, na primjer, zaključuje svaki od svojih pet putova s istom tvrdnjom: „To je ono što svi nazivaju Bogom“, što znači da smo već imali ideju o tome tko je Bog.

Isto tako, svjedočenja Svetoga pisma (npr. Mudrosti 13:1-9; Rimljanima 1:18-20; Djela 17: 22-27) i nauk Učiteljstva Crkve potvrđuju da ljudski intelekt, počevši od znanja stvorenja, može doći do spoznaje Boga Stvoritelja (usp. KKC 36-38). [7] Također, i Pismo i Učiteljstvo ističu da grijeh i zakrivljene moralne dispozicije mogu otežati zadobivanje ovog znanja.

3. Ljudski duh otkriva Boga

Čovjek prepoznaje svoju jedinstvenost i nadmoćnost u odnosu na ostatak prirode. Iako biološki on ima mnogo zajedničkog s drugim vrstama životinja, on također

priznaje da u mnogim ključnim načinima on je jedinstven. On je u stanju razmišljati o sebi i svom iskustvu, on je sposoban kulturnog i tehnološkog napretka, on shvaća moral i njegovo djelovanje. Budući da on posjeduje razum i volju, iznad svega, on uživa u slobodi, transcendira ostatak materijalnog kozmosa. [8] Ukratko rečeno, ljudska osoba je subjekt duhovnog života koji nadilazi pitanje materijalnog, iako i dalje ovisi o stvari (svoje tijelo). [9] Od samog početka, kultura i vjerskih duh svih naroda objasnili su ovu transcendenciju, potvrđujući da ljudska osoba ovisi o Bogu i da ljudski život odražava Boga. Judeo-kršćanskoj objava, u skladu s onim što razum pokazuje, uči da su svi muškarci i žene su stvoreni na sliku i priliku Božju (Post 1:26-28).

Zapravo, ljudska osoba sebi postavlja put k Bogu, jer postoje načini koji vode k Bogu počevši od vlastitog

iskustva: "Svojom otvorenošću prema istini i ljepoti, njegov osjećaj moralne dobrote, svoju slobodu i glas vlastite savjesti, sa svojim čežnjama za beskonačnim i za srećom, čovjek se pita o Božjem postojanju. U svemu tome on razlikuje znakove njegove duhovne duše "(KKC 33). Naša moralna savjest odobrava dobra i cenzurira zlo koje činimo ili možda želimo učiniti. To nas dovodi do priznanja da Najviše dobro moramo uskladiti sa našom savjesti , kao što je bio, njegov glasnik. Počevši s tim iskustvom ljudske savjesti, pa čak i bez znanja o biblijskoj objavi- mnogi mudri mislioci iz davnina utjecali su i na etičku dimenziju ljudskog djela. U stvari, svaka osoba je sposobna, u mjeri u kojoj je on ili ona stvorena na Božju sliku.

Osim svoje savjesti, ljudska osoba je svjesna svoje osobne slobode kao uvjeta za njegova moralna djela. Jer on je slobodan, čovjek shvaća da je

on odgovoran za svoja djela i da postoji netko kome je on odgovoran. Taj Netko mora biti veći od bilo kojeg materijalne stvari i veći i od naših drugih ljudskih bića, jer su previše, poput nas, pozvani da odgovaraju za svoje postupke. Dakle, postojanje ljudske slobode i odgovornosti dovodi do postojanja Boga, jamca dobra i zla, Stvoritelj, tvorac zakona, i onaj koji nagrađuje i kažnjava.

U naše vrijeme istina ljudske slobode je često uskraćena. Ljudska osoba je reducirana da bude nešto više od visoko razvijene životinje, čija djela su regulirana potrebnim impulsima. Neki tvrde da osobni duhovni život (um, savjest, duša) živi u mozgu i na čisto materijalnim neurofiziološkim procesima koji funkcioniraju prema potrebnim zakonima. Dakle, oni poriču slobode i moral.

Ti prikazi mogu se suprotstavljati argumentima koji se temelje na

razumu i ljudskoj fenomenologiji, a koji pokazuju transcendenciju osobe, ostvarivanje slobodne volje, čak i u izborima koji su uvjetovani prirodom i nemogućnošću smanjenja uma na mozak.

Tu su i mnogi ljudi koji misle da je prisutnost zla i nepravde u svijetu dokaz za nepostojanje Boga, jer ako On stvarno postoji, on neće dopustiti zlo. U stvarnosti čak i ovaj nemir i ovo pitanje također su „putevi“ prema Bogu. Jer mi percipiramo zla i nepravde kao privatnost, kao i najbolnije situacije koje ne bi trebale postojati, to je težnja za dobrotom i pravdom.

Ako ljudska bića, na osnovnoj razini svoje prirodne strukture, nisu bila usmjerena prema dobrom, ne bi bili uznemireni na štetu dobra i privatnosti koju čini zlo.

Prirodne želje za istinom, dobro, i sreća su znakovi prirodne želje da

vidimo Boga. Ako se takve težnje ne ostvari, čovjek će uvijek ostati neispunjen, jer to čine jezgru osobnog duhovnog života i dostojanstva. Njihovo postojanje u dubini našeg srca ukazuje na postojanje Stvoritelja koji nas poziva da se uzdamo u njega. Ako "kozмолоški" načini ne daju jamstvo za mogućnost postizanja Boga kao osobnog bića, "antropološki" načini koji počinju sa čovjekom i njegovom prirodnom željom mogu nam omogućiti da se vidi da Bog mora biti osoba koja je sposobna ljubiti, osobno biće koje se brine za svoja stvorenja.

Sveto pismo sadrži eksplicitno učenje o postojanju moralnog zakona, napisano je da je Bog u ljudskom srcu (usp. Mudr 15:11-20; Ps 19; Rim 2:12-16.). Filozofija koja je inspirirana kršćanstvom to naziva "prirodnim moralnim zakonom." Ona kaže da je ovaj zakon dostupan

svim ljudima svih vremena i kultura, iako također priznaje da je priznanje istine, kao što su postojanje Boga može biti pomračeno grijehom. Crkveno Učiteljstvo je u više navrata naglasilo postojanje savjesti i slobode kao puteva prema Bogu. [10]

4. Poricanje Boga: uzroci ateizma

Različiti filozofski argumenti koji predstavljaju "dokaze" o postojanje Boga, sami po sebi, proizvode vjeru u (otkrivenog) Boga. Gledano sami, oni samo pokazuju da je takva vjera razumna. Postoji nekoliko razloga zašto neka osoba, usprkos ovim dokazima, možda neće imati vjeru u objavu Boga . Prije svega, ti argumenti, a oni pokazuju da Bog postoji i dovode osobu da razmišlja filozofski o nekim njegovim karakteristikama (njegova dobrota, inteligencija itd.), ne kaže nam koje Osobno biće je to koje usmjerava akt vjere. Drugo, vjera je slobodan

odgovor čovjeka Bogu, koji otkriva sebe, a ne nužno filozofski odbitak, unatoč dokazima, osoba može uskratiti pristanak vjere. Treće, to je prije svega Bog, a ne sama osoba koja je uzrok vjere. Bog daruje sebe bezuvjetno i svojom milošću privlači čovjekovo srce da ga prihvaća. Četvrto, moramo priznati da je grijeh zasjenio ljudski um i povlači ga u tamu, otežavajući priznavanje Božjeg postojanja kao odgovor vjere na njegove Riječi (usp. KKC 37). Zbog svih tih razloga, a osobito posljednje, uvijek je moguće za osobu da niječu Boga. [11]

Ateizam poprima dva oblika. Teorijski obrazac pokušava pozitivno poricati postojanje Boga na temelju razuma. Praktični oblik, s druge strane, uskraćuje Boga, živeći kao da on ne postoji. Za ispovijedati pozitivne, teorijski ateizam kao posljedica racionalne analize temelji se na empirijskoj znanosti koja je

kontradiktorna, jer Bog, kao duhovno biće, nije predmet eksperimentalnog znanstvenog znanja. Moguće je poricanje postojanje Boga na temelju filozofskih razmišljanja, ali samo kada se počinje s unaprijed stvorenim pogled na stvarnost, kao što se događa s materijalizmom i drugim ideologijama. To je kao filozofska pozicija, nedostatak čvrste osnove koja može uvijek biti prikazana uz pomoć metafizike i spoznajne teorije, koja se temelji na stvarnosti.

Pozitivni ateizam često polazi od pretpostavke da bi netko prihvatio Boga, to podrazumijeva čovjekova ograničenje : ako Bog postoji, onda mi nismo slobodni, i mi ne uživamo punu autonomiju ovdje na zemlji. Ovaj način gledanja na stvari ne uzima u obzir da stvorenje slobodu i autonomiju dobiva iz ovisnosti o Bogu. [12] U stvari, istina je upravo suprotno. Kao što povijest pokazuje,

posebno u naše vrijeme, kada se niječe Božje postojanje, negira se čovjeka i njegovo transcendentnog dostojanstva kao dobro.

Drugi niječu Boga jer misle da je religija, osobito kršćanstvo, plod neznanja i praznovjerja, te da predstavlja prepreku za ljudski napredak. Možemo odgovoriti na ovaj prigovor povijesnim razlozima, moguće je pokazati pozitivan utjecaj kršćanske objave na konceptu ljudske osobe i ljudskih prava, kao i na porijeklo i napredak znanosti. Katolička crkva u stvari oduvijek smatra neznanje (s pravom) kao prepreku za istinsku vjeru. Općenito, oni koji niječu Boga da bi potvrditi savršenstvo i napredak čovječanstva, čine to kako bi braniti ovo-svjetovni pogled na povijesni napredak koji negira čovjekovo ispunjenje u svijetu koji dolazi. Završetak koji oni predlažu su politička utopija ili čisto materijalno blagostanje koje nije u

stanju u potpunosti zadovoljiti dublje želje ljudskog srca.

Među uzrocima ateizma, a posebno praktičnog ateizma, moramo također uključiti loš primjer vjernika, koji "do te mjere zanemaruju svoje odgoj u vjeri ili uče pogrešnu doktrinu ili su manjkavi u svom vjerskom, moralnom ili društvenom životu ... moramo reći da se rađe prikiva, a ne otkriva istinsko lice Boga i religije. "[13] S druge strane, počevši od Drugog vatikanskog sabora Crkva je uvijek isticala svjedočenje kršćana kao glavni čimbenik u obavljanju "nove evangelizacije". [14]

5. Agnosticizam i vjerske ravnodušnosti

Agnosticizam, koji je posebno rasprostranjen u intelektualnim krugovima, uči da ljudski razum ne može zaključiti ništa o Bogu i njegovoj egzistenciji. Branitelji agnosticizma često ulažu veliki trud

u njihov osobni i društveni život, ali oni to čine bez bilo kakve reference na samom kraju. Stoga oni nastoje živjeti humanizam bez Boga. Ovaj agnostički položaj često završava spajanjem s praktičnim ateizmom, jer osoba koja živi svoj svakodnevni život i bira svoje parcijalne završetke bez predanosti (jednom) krajnjem cilju kojemu prirodno teži se zapravo odlučio na kraju za svog života : za sebičan, ovo-svjetovan kraj. Položaj agnostika može zaslužiti poštovanje, ali njegovim pristalicama bi trebalo pomoći da pokažu iskrenost u svom ne-poricanju Boga preostalim otvorenim mogućnostima prihvaćanja svog postojanja i povijesne činjenice objave.

Danas vjerski indiferentizam je princip manifestacije nevjere, i kao takav je dobio povećanu pozornost s crkvenom učiteljstvu. [15] Temu Boga ne uzimaju ozbiljno ili jednostavno ignoriraju, jer u praksi

ugušena životom posvećenim materijalnim dobrima. Religiozni indiferentizam koegzistira s određenom empatijom za sveto, pa čak i za pseudo-religijsko, ali bez ikakvih moralnih razloga, kao da su jednostavno roba široke potrošnje. Održavanje položaja vjerskog indiferentizma za dugo vremena zahtijeva kontinuirani nemir kako bi se izbjegli važniji problemi u životu. Potrebno je uložiti napor da bi zadržali pitanja poput smisla života i smrti ili moralne vrijednosti van djelovanja iz vlastitog svakodnevnog života i iz svoje savjesti. No, u životu svake osobe dolazi "osnovni" događaj (zaljublivanja, roditeljstva, neočekivane smrti, radosti i tuge, itd.) i on jednostavno ne može održati položaj vjerske "ravnodušnosti" tijekom cijelog života. U nekom trenutku svi muškarci i žene imaju se pitati o Bogu. Kada se ovi značajni događaji javljaju u životu ljudi, treba im

pomoći da ozbiljno traže Boga i stvarnost svog postojanja.

6. Vjerski pluralizam: postoji samo jedan pravi Bog i on je sebe objavio u Isusu Kristu.

Vjerski duh u čovjeku, koji kada je autentičan vodi do prepoznavanje jedinoga pravoga Boga, se očitovao i pronašao izraz u povijesti i kulturi mnogih naroda na različite načine. Ona se sama očituje u različitim idejama o božanstvenosti i obožavanju raznih slika. Svjetske religije koji otkrivaju čovjekovu iskrena potraga za Bogom i vrijednost transcendentalnog dostojanstva čovjeka moraju se poštivati. Katolička crkva smatra da je u njima "iskra" ili sudjelovanje u božanskoj Istini. [16] U proučavanju različitih religija, međutim, moramo ispravno razlikovati neke stvari. One moraju prepoznati prisutnost praznovjerja i neznanja, oblika

iracionalnosti i praksom koja nije u skladu sa slobodom i dostojanstvom ljudske osobe.

Međureligijski dijalog se ne protivi evangelizaciji. Osim toga, poštujući slobodu svakog pojedinca, u svrha dijaloga mora uvijek biti objava Krista. Sjeme istine koje se može naći u ne-kršćanskim religijama su zapravo sjeme jedine istine koja je Krist. Slijedom toga, ove religije imaju pravo primiti Božju objavu i da dođu do zrelosti kroz znanje o Kristu koji je Put, Istina i Život. Bog ne poriče spasenje onima koji bez krivnje ne poznaju Evandjelje, ali ipak žive u skladu s prirodnim moralnim zakonom i time pokazuju da oni smatraju da se zakon treba temeljiti na jednom pravom Bogu.

[17]

U tom inter-religijskom dijalogu Kršćanstvo je jasno da svjetske religije, kada su autentični izraz naše

veze na jednog pravog Boga mogu
stići do svog ispunjenja u Kršćanstvu
samom. Samo u Kristu Bog otkriva
čovjeku sebe, nudeći rješenje tajne
svog postojanja i otkrivanje
najdublje značenje njegove težnje.
Krist je jedini posrednik između Boga
i čovječanstva. [18]

Kršćani mogu pristupiti
međureligijskom dijalogu s nadom i
optimizmom, jer znaju da su svaki
muškarac i žena stvoreni na sliku
Boga jedinoga i pravoga. Svaka osoba
koja se odražava u tišini svoga srca,
može slušati svjedočanstvo svoje
savjesti, koja će ga dovesti do jednog
Boga koji se objavio u Isusu Kristu.
"To je razlog zašto sam se rodio, i
zašto sam došao na svijet", Krist je
rekao Pilatu, "da posvjedočim za
istinu. Tko je god od istine, sluša moj
glas" (Iv 18,37). U tom smislu kršćani
mogu govoriti o Bogu, bez rizika da
budu netolerantni, jer Bog o kome se
govori, Bog koji se može prepoznati u

prirodi te u svijesti svakog pojedinca, Bog koji je stvorio nebesa i zemlju je Bog povijesti spasenja koji je sam otkrio u Izrael i koji je postao čovjekom u Isusu Kristu. To je put koji su slijedili prvi Kršćani. Oni su se odbili pokloniti Kristu kao još jednom među bogovima rimskog panteona, jer su bili uvjereni u postojanje jednoga pravoga Boga. Istodobno su bili skloni pokazivanju da je Bog kojeg opažaju filozofi kao uzrok, razlog i temelj svijeta, bio i jest Boga Isusa Krista. [19]

Bibliografija *Katekizam Katoličke Crkve*, 27-49.

II. Vatikanski sabor, *Gaudium et spes*, 4-22.

Ivan Pavao II., *Fides et ratio*, 14. rujna 1998., 16-35.

Benedikt XVI., *Spe salvi*, 30. studenog 2007., 4-12.

Napomene [1] Usp. Ivan Pavao II.,
Enciklika *Fides et ratio* , 14. rujna
1998., 1.

[2] „Postoji fundamentalno
zajedništvo koje nadilazi sve razlike
koje razvrstavaju pojedince i narode.
Jer, različite su kulture samo različiti
načini sučeljavanja s pitanjem
značenja postojanja osoba. I upravo
ovdje nalazimo izvor poštovanja
kojeg zavrjeđuje svaka kultura i
svaka nacija: svaka je kultura trud
uložen u razmišljenje o misteriju
svijeta i, posebno, u misteriju ljudske
osobe.: to je način na koji se izražava
transcedentalna dimenzija ljudskog
života. Srce je svake kulture njezin
pristup najvećoj od svih tajni: tajni
(otajstvu) Boga.“ Ivan Pavao II.,
Obraćanje Ujedinjenim narodima,
New York, 5. listopada 1995., br. 9.

[3] Usp. II. Vatikanski sabor,
Dignitatis humanae , 2.

[4] Usp. II. Vatikanski sabor, *Gaudium et spes* , 10.

[5] Usp. Ivan Pavao II., *Tertio millennio adveniente* , 10. studenog 1994., 6; Enciklika *Fides et ratio* , 2.

[6] Usp. Sv. Toma Akvinski , *Summa Theologiae* , I., q. 2, a. 3 ; *Summa Contra Gentiles* , I., c. 13. Detaljnije objašnjenje može se pronaći u navedenim referencama kao i drugim udžbenicima metafizike i prirodne (racionalne) teologije.

[7] Usp. I. Vatikanski sabor, *Dei Filius* ; *Motu Proprio Sacrorum Antistitum* (1910.); Kongregacija za nauk vjere, *Donum veritatis* (1990.), 10; Ivan Pavao II, *Fides et ratio* , 67.

[8] „Naučili smo, i zahvalni smo što shvaćamo sreću na koju smo pozvani, da su sva stvorenja stvorena iz ničega od Boga i za Boga: kako ljudi, koji su razumna stvorenja iako se puno puta ponašamo nerazumno,

tako i nerazumna bića koja lutaju površinom Zemlje ili kopaju u njenim najdubljim dijelovima, ili lete modrim nebom – neka toliko visoko da se nalaze sučelice Suncu. Ali u svoj ovoj divnoj raznovrsnosti samo se mi, ljudi (sada ne uključujem anđele), možemo ujediniti sa Stvoriteljem koristeći se našom slobodom. U mogućnosti smo dati mu ili zanijekati mu slavu koju, kao Tvorac svega, zaslužuje.“ Sv. Josemarija, *Prijatelji Božji* , 24.

[9] Usp. II. Vatikanski sabor, *Gaudium et spes* , 18.

[10] Isti, 17-18. Posebno je papa Ivan Pavao II. uvelike razvio nauk o moralnoj savjesti i odgovornosti povezanoj sa ljudskom slobodom, naglašavajući da je ljudska osoba stvorena na sliku Božju. Usp. *Veritatis splendor* (1993.), 54-64.

[11] Vidi II. Vatikanski sabor, *Gaudium et spes* , 19-21.

[12] Isti, 36.

[13] Isti, 19.

[14] Isti, 21; Pavao VI., *Evangelii nuntiandi* , 21; Ivan Pavao II., *Veritatis splendor* , 93; Ivan Pavao II., *Novo millennio ineunte* , pog. III and IV.

[15] Usp. Ivan Pavao II., *Christifideles laici* , 34; *Fides et ratio* , 5.

[16] Usp. II. Vatikanski sabor, *Nostra aetate* , 2.

[17] Usp. II. Vatikanski sabor, *Lumen gentium* , 16.

[18] Usp. Ivan Pavao II.: *Redemptoris missio* , 5; Kongregacija za nauk vjere, *Dominus Iesus* (2000.), 5., 13-15.

[19] Usp. Ivan Pavao II., *Fides et ratio* , 34; Benedikt XVI.: *Spe Salvi* , 5. Enc. *Fides et ratio* , 34; Benedicto XVI, Enc. *Spe salvi* , 30-XI-2007, 5.

.....

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
hr-hr/article/tema-1-postojanje-boga-2/](https://opusdei.org/hr-hr/article/tema-1-postojanje-boga-2/)
(2.04.2026.)